

Kalaycı, Irfan; Sarıca, Sevilay

Working Paper

E- İktisat Öğretimi: Türkiye İçin Bir GFZT
Çözümü

Discussion Paper, No. 2012/105

Provided in Cooperation with:

Turkish Economic Association, Ankara

Suggested Citation: Kalaycı, Irfan; Sarıca, Sevilay (2012): E- İktisat Öğretimi: Türkiye İçin Bir GFZT Çözümü, Discussion Paper, No. 2012/105, Turkish Economic Association, Ankara

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/81576>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

TÜRKİYE EKONOMİ KURUMU

TARTIŞMA METNİ 2012/105

[http ://www.tek.org.tr](http://www.tek.org.tr)

“E-İKTİSAT” ÖĞRETİMİ: TÜRKİYE İÇİN BİR GFZT ÇÖZÜMLEMESİ

İrfan Kalaycı ve Sevilay Sarıca

Bu çalışma "KÜRESEL BUNALIM VE İKTİSAT EĞİTİMİ", başlığı ile Prof. Dr. Ercan UYGUR editörlüğünde hazırlanan ve 2011 yılında TEK yayını olarak basılan kitapta yer almaktadır.

Kasım, 2012

“E-İKTİSAT” ÖĞRETİMİ: TÜRKİYE İÇİN BİR GFZT ÇÖZÜMLEMESİ

İrfan Kalaycı* Sevilay Sarıca**

1. GİRİŞ

Bilgi ekonomisinde geline nokta, genel olarak sosyal bilimler, özel olarak ise iktisat bilimi ile ilgili yüksek öğretimin “e-eğitim”¹ ve “uzaktan eğitim”² biçimlerinde yapılabileceğini göstermektedir. Zira iktisat öğretiminin de, benzerleri gibi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) hızla geliştiği çağımızın gerisinde bırakılması düşünülemez. Aksi halde, “sosyal bilimlerin kraliçesi” olarak bilinen iktisat biliminin kendisine bir haksızlık yapılmış olur.

BİT temelli e-ekonomi³ ile e-eğitimin birer tamamlayıcı sektör olarak iç içe geçtiği çağdaş ekonomilerde, uzaktan eğitim modellerinden biri sayılan “e-iktisat” öğretimi, genel (lisans ve lisansüstü) iktisat öğretimi içinde bir zenginlik yaratmakta ve iktisat öğretimini daha da popüler hale getirmektedir.

“Her zaman, her yerden, sınırsız, kesintisiz eğitim” sloganı, internet kanalıyla gerçekleştirilecek iktisat öğretimi sektörü açısından da heyecan verici ve ufuk açıcı bir özelliğe sahiptir. Sektör, kendi içinde çeşitli istihdam olanakları ve katma değerler vaat etmektedir.

E-iktisat öğretiminin, Türkiye bağlamında birkaç ayırıcı yönü ortaya çıkabilir. Örneğin, e-iktisat öğretimini tüm yetişkin kesimlerce talep edilebilir hale getirebilmek için üniversite giriş sınavları (ÖSS, ÖYS) dahil her türlü baraj sınavları kaldırılabilir. E-iktisada, lise mezunları başta olmak üzere, değişik konulardaki tüm üniversite mezunlarının da başvurabilmesi sağlanabilir. Burada amaç, iktisadın bilimsel öğrenimini yaygınlaştırmaktır. Öğretim sürecinde, internet üzerinden testler uygulanabilir. Ancak bu testlerde ortalama bir başarının sağlanması hedeflenmelidir. Diyelim ki, 2-4 yılın sonunda bu başarıyı elde eden devlet memurlarına ön-lisans-lisans düzeyinde e-iktisat diploması ve bununla işlerinde maaşına katkı sağlayacak kıdem ilerlemesi olanağı verilmelidir.

Bu kısa makalede, önce e-iktisat öğretiminin karakteristik özellikleri, daha sonra, bu öğretim şeklinin bir GFZT (yani güçlü tarafları, yarattığı fırsatlar, sahip olduğu zayıf taraflar ve taşıdığı tehlikeler) boyutu ve sonuçta da konuyla ilgili bir dizi bulgu ve önerilerin sunulması amaçlanmaktadır.

2. “E-İKTİSAT” ÖĞRETİMİNİN ÖZELLİKLERİ

E-iktisat öğretimi, daha çok bir almaşık eğitim modeli olarak, BİT yardımıyla, internet tabanında gerçekleştirilir. Bu, internete bağlı bir eğitim şekli olduğundan, radyo /tv üniversitelerinin bir

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, Malatya. ikalayci@inonu.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Karatekin Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü, Çankırı. sarica@karatekin.edu.tr

¹ Bilgisayar çağına özgü olan *e-eğitim* (electronic learning), elektronik araç ve gereçler (bilgisayar, cd-rom, internet, vb) yardımıyla desteklenen eğitim modelidir. Bu modelin şu uygulamaları vardır. i) *Bilgisayar-tabanlı eğitim* (computer-based training, CBT): Bilgisayarın eğitimde yardımcı unsur ya da doğrudan öğretmen olarak kullanılması. Bir konunun ses, yazı, grafik, animasyon, film gibi görüntülü yöntemlerle sunulması demek olan sayfalar (slides), bu uygulamanın en bilinen boyutunu oluşturur. ii) *İnternete dayalı eğitim* (web-based training, WBT): Ücretli ya da ücretsiz olarak evde, işyerinde ya da açık alanda interaktif cd’lerden yararlanılarak ders ve ödevlerin yapılması. iii) *Karma eğitim* (mixed learning).

² *E-eğitim* araçlarını da kapsamak üzere, *açık öğretim* lisesi ve üniversite (*a-eğitim*) uygulamalarıyla ön plana çıkan *uzaktan eğitim*; öğrenci ile öğretmenin birbirinden uzak, fakat belli bir derste/seminerde birlikte olmalarını gerektiren durumlarda başvurulan bir eğitim modelidir. Bu model sayesinde, taraflar *asen kron uzaktan eğitim* (öğretmenle öğrencinin birlikte belirledikleri zamanlarda basılı/elektronik ortamların el değiştirmesi) ya da *sen kron uzaktan eğitim* (eş zamanlı iletişimi sağlayan teknolojiler ile etkileşim) yöntemlerinden en uygun ve olanaklı olanını kullanarak eğitim çalışmalarını gerçekleştirebilmektedirler.

³ Burada, *e-ekonomi*, iktisadi faaliyetlerin elektronik yolla yapılması anlamında kullanılmıştır. Dar anlamda, “e-iktisat” öğretimi ile bir ilgisi yoktur.

uzantısını ya da gelişmiş örneğini temsil etmektedir. E-iktisat öğretiminin, bizi diğer bölüme hazırlayacak olan özellikleri şöyle sıralanabilir:

1-E-iktisat öğretiminin, eğitimin diğer benzer alanlarında olduğu gibi, mekan ve zaman sınırlaması yoktur.

2-E-iktisat öğretimi, genel sosyal bilimler içinde çeşitlilik ve zenginlik yaratırken, geleneksel iktisat öğretimi için tamamlayıcı ve/ya alması bir modele dönüşmektedir.

3-E-iktisat, e-eğitimin içsel yapısından dolayı, pozitif dışsallıklar sağlar. Örneğin, bireysel açıdan, beşeri sermaye birikimi bağlamında, bireyin eğitim düzeyindeki artışı ile onun emek piyasasındaki verimliliğinin artışı arasında doğrudan bir ilişki sağlanmış olur. Yüksek eğitilmiş olmanın getirisi sayesinde de ücret artışı beraberinde gelecektir (Merino and Sjöberg, 2008: 5-6).

4-Ders araçları bakımından kolaylık sağlar. İktisat kitapları ve diğer yazılı dökümanlar internet üzerinden pdf dosyaları halinde indirilip okunmaya elverişli hale gelmektedir. Bu da resmi öğretmenlerin yerini sanal rehberlerin alması sonucunu doğurmaktadır.

5- Bu modelde geleneksel ve katı bir sınav sistemi geçerli olmasa da; bilgi, dikkat, süre gibi ölçülebilir ve puana çevrilebilir sınav unsurları korunur.

6-E-eğitim (iktisat), (iktisadi) eğitim almak isteyip de alamayanlar ile eğitim vermek isteyip de veremeyenleri amaçları doğrultusunda bir araya getiren bir sistem görünümündedir. Mikro iktisadi kavramlarla belirtmek gerekirse, bu sistem, eğitim talebi fazlası ile eğitim arz fazlasını sıfırlamayı, dolayısıyla (iktisadi) eğitimde-pazar-dengesini sağlamayı öngörmektedir.

7-E-iktisadi da kapsamak üzere, e-eğitimin AB boyutuna da vurgu yapılmalıdır. AB, Avrupa bilgi ekonomisini/toplumunu yaratmak amacıyla, geleceğin eğitimi için “e-eğitim”i odak almakta⁴ ve bununla ilgili düzenleme, teşvik ve önerilerini 2000 yılından beri sistematik olarak ortaya koymaktadır.⁵

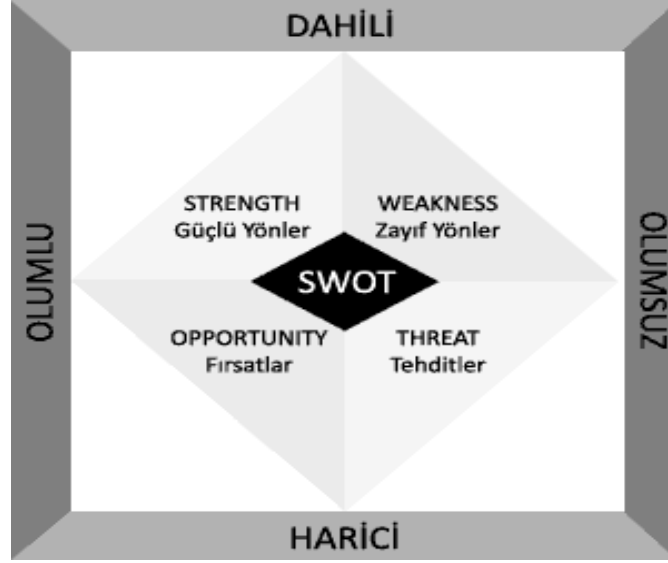
3. “E-İKTİSAT” ÖĞRETİMİNİN GFZT (Güçlü, Fırsatlar, Zayıf, Tehditler) BOYUTU

GFZT matrisi, karar birimlerine, daha önce belirlenmiş bir konunun güçlü (G) tarafı ve yarattığı fırsatlar (F), zayıf (Z) yönleri ve yol açtığı tehdit ya da tehlikelerin (T) neler olduğunu göstererek o konuda (sorunun çözümünde) doğru seçim ve tercihte bulunmalarını sağlayan (ve bu özelliğinden dolayı iktisadi) bir tahlil aracıdır.⁶ G ve F, karar birimleri açısından ‘üstünlük’ (avantaj), Z ve T ise ‘zayıflık’ ya da ‘gerileme’ (dezavantaj) öğelerini oluşturmaktadır.

⁴ E-eğitim arzı AB ülkelerinde önemli bir sektör haline gelmiştir. Sektörün liderleri, Massey’in (2005) deyişiyle, son birkaç yılın fırtınasında ‘kazazede’ konumuna düşmüşlerdir. Yine de bu sektörün değişik dallarında yer alan arz cephesi, e-eğitim yatırımlarını da içeren büyük ölçekli kamu kesimi reformlarından yararlanıyorlar.

⁵ Örneğin, 2002 tarihli Avrupa Toplulukları Komisyonu için hazırlanan bir rapor da, benzerleri gibi, “E-Eğitim Girişimi”nin dört eylem planına dayandırılmıştır. Bu planda altyapı ve donanım, tüm düzeylerde öğrenim, kaliteli içerik ve hizmetler, Avrupa bünyesinde işbirliği ve ağ iletişimi (networking) ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

⁶ Türkçe literatüre GFZT ya da GZFT olarak yerleşmeye başlamıştır. Bunun İngilizce karşılığı, sözcüklerin yerleri değiştirilerek SWOT ya da TOWS şeklindedir. (Strengths, güçlü yönleri; Weaknesses zayıf yönleri; Opportunities, fırsatları; Threats ise tehditleri ifade etmekte olup SWOT’un ilk harflerinden oluşmaktadır.) Bu çözümleme yöntemi hakkında kısa bir ansiklopedik bilgi vermek gerekirse: GFZT, Stanford Üniversitesi’nde A.S. Humphrey’in yaptığı araştırmalar sonucunda geliştirilen bir teknik olup, kişisel ya da kurumsal yapıların pazarın mevcut durumuna göre karar almalarını sağlamak için iç ve dış durumu yansıtan bir ayna niteliğindedir. Çözümlemenin S (G), W (Z) kısımları kişi ve kurum içi yapı; O (F) ve T (T) kısımları ise dış çevre ile ilişkilidir. SWOT=GZFT çözümlemelerini PEST (politik, ekonomik, sosyal ve teknolojik) ve “B-S” (brain storming, beyin fırtınası) teknikleri ile beraber kullanmak olanaklıdır.

Bu çalışmanın konusu da, bir GFZT çözümlemesi konusu niteliğindedir. Çünkü genel eğitim sektöründe ve bürokrasisinde yer alan kişi ve kurumların nasıl bir strateji izleyeceklerine ilişkin aşağıdaki dört soru “e-iktisat öğretim” modeli için de geçerlidir:

- (i) E-iktisat öğretiminin güçlü yanları var mı; varsa, nasıl değerlendirebilir ve kullanılabilir? (**G**)
- (ii) Bu öğretim modeli ne gibi fırsatlar yaratmaktadır? (**F**)
- (iii) Burada zayıf gözükken unsurlar var mı? Bunlar nasıl güçlendirilebilir / etkisiz kılınabilir? (**Z**)
- (iv) Bu modelin yol açtığı olası tehditler nelerdir? Bunlara karşı nasıl bir savunma sistemi oluşturulabilir? (**T**)

Geleneksel eğitim sisteminin öğrencileri “limon”⁷ benzettiği ve kafalarını limonmuş gibi sıkı bir anlayış üzerine temellendirildiği yönünde de görüşler⁸ vardır. Ancak yeni-çağdaş eğitim modellerinin “limon-karşıtı” bir çizgide olmasını ummak için –bu yazının sınırlarını aşan– nedenlerimiz de bulunmakta olup bu çerçevede e-öğretimi ideal bir araca dönüştürebiliriz.

3.1 E-İktisadın Güçlü Tarafları

E-iktisat öğretim modelinin, kuramsal bağlamda birçok güçlü tarafı söz konusudur. Türkiye gibi, internet ekonomisinden yeni yararlanmaya başlayan bir ülkede bu güçlü taraflardan şu örnekler verilebilir:

- (i) Modelin en güçlü tarafı, mikro iktisadi sonuçlara, örneğin, pozitif dışsallıklar yaratmasına dayanmasıdır. Bir başka deyişle, model, yüz yüze öğretim sisteminin doğurduğu bir takım masrafları tasarrufa dönüştürdüğü için *e-economics*, gerçek anlamda *e-economy* yaratmış, yani maliyet, zaman ve mekandan tasarruflar sağlamış olmaktadır.

⁷ Burada adı geçen “limon”un (lemon) İngilizce’de “değersiz şey/kimse” anlamına geldiği hatırlanmalıdır.

⁸ MacLeod ve Urquiola (2009); okulların, öğrencileri doğal yeteneklerine göre seçebildiklerinde, “limon-karşıtı” (anti-lemon) bir etki yarattıklarından ve böyle bir etkinin de özel yetenek sıralaması yaparak hizmet veren görece küçük ölçekli okullar ile sağlanabildiğinden söz ederler. Bu söylem; en iyi şöhrete sahip okullara hazırlanan ve daha sonra (oradan mezun olarak) yüksek gelir elde eden öğrencilere karşı, en kötü okullarda yer bulan en az yetenekli öğrencilerin olması halinde ortaya çıkacak olan sosyo-ekonomik bir tabakalaşmaya/sınıflaşmaya işaret eder. Böyle bir yapı, şu iki nedenden dolayı etkin bir çözüm olamaz: i)Tüm öğrenciler akademik başarı için kurulu düzendekinden daha zayıf dürtülerle yüz yüze gelirler. ii) Şöhret, verimliliği arttırmak için cansız okullar üzerinde teşvik edici bir rol oynayabilir, çünkü düşük katma değerli bir okul, şöhretini her zaman daha seçici davranarak yayabilir.

(ii) E-iktisat öğretimi, internet sayesinde⁹, bir ders / seminer için aynı anda ve aynı sınıfta bir arada olamayan öğrenci ve öğretmeni, farklı zaman dilimlerinde ve farklı mekanlarda (ev, ofis, vb) yan yana getirmektedir.¹⁰

(iii) Fiziksel engelli ya da bir işte çalışmak zorunda olan insanlara da, bilgisayar + internet üzerinden, iktisat öğretiminden yararlanma şansını veriyor olması da, modelin kayda değer bir üstünlüğüdür.

(iv) E-iktisat öğretimi sayesinde ülkemizde iktisat okur-yazarlık düzeyinin artacağı; böylece, e-iktisat öğrencilerinin ve/veya genel izleyicilerinin iktisadi krizlere karşı duyarlılığının pekişeceği rahatlıkla beklenebilir.

(v) Genel olarak e-egitim-öğretim, AB tarafından da çok önemsenen ve önerilen bir modeldir. Dolayısıyla, konumuz olan e-iktisat öğretimi de, Türkiye ile aday üyesi olduğu AB arasındaki eğitim entegrasyonunun inşası açısından da önemli rol oynayabilir.

3.2 E-İktisadın Yarattığı Fırsatlar

Her yenilik gibi, e-iktisat öğretiminden de bir takım fırsatlar yaratması beklenebilir.

i) E-iktisat öğretiminde, üniversite sınav sistemi ve sınav (ÖSS-ÖYS) sürecinin doğrudan etkileri (örneğin, tartışmalı olan katsayı uygulaması, boş kontenjan sorunu vb.) ile karşılaşılmaması, iktisat öğretiminin yaygınlaşması açısından önemli bir fırsattır.

ii) Örgün üniversite eğitiminin yapısından kaynaklı; ikamet edilen memleket dışına çıkma zorunluluğu, harç ödeme, yurtda barınma, vb. sorunların ortadan kalkması sonucunda e-iktisat uygulamasıyla, iktisat eğitimi almak isteyenlerin sayısı da artmış olacaktır.

iii) E-iktisat, mevcut sistem içinde geçim sıkıntısı ve diğer nedenlerden dolayı iktisat eğitimi alamayan gençlere ve ikinci bir bölüm okumak isteyen yurttaşlara ucu-açık bir fırsat sunmaktadır. Böylece “geleceğin profesyonel iktisatçıları” ya da “gönüllü iktisatçı adayları” sayısında bir artış görülecektir.

iv) Örgün eğitimi yarıda kesenler için de, e-iktisat yoluyla öğrenimlerini tamamlama fırsatı doğabilecektir.

v) E-iktisat, internet öğretimi demektir ve bu, öğretim üyelerine yeni ya da ek bir kazanç kapısına dönüşebilir. Çünkü internet, onlara daha fazla boş zaman sağlayarak mevcut mesleklerini geliştirme ve hatta ikinci bir meslek edinme şansını yaratabilecektir.

vi) Buna bağlı olarak, “internet hocalığı” şeklinde post modern bir akım doğabilir ve dolayısıyla üniversiteler tarafından yakın bir gelecekte “online öğretim üyeleri” için ilanlar verilmeye başlanabilir. Zira internet, şu haliyle bile, eğitim talebini ve arzını arttıran¹¹ kilit bir BİT platformu haline gelmiştir.

vii) E-iktisat öğretimi, uygulanması görece kolay olan bir öğretim şekli olduğundan; eğer başarılı sonuçlar verirse, diğer alanlar için de model olmak gibi bir fırsat yaratabilir.

viii) Ayrıca, yine AB ile yüksek eğitim alanındaki entegrasyonu da hızlandırabilir. AB'nin 2010 yılına ilişkin manifestosunda yüksek eğitimle ilgili eleştiriler ve beklentiler¹² de mevcuttur.

⁹ İnternetin sağladığı üstünlükler oldukça fazladır. Merino ve Sjöberg'in (2008: 36) belirttikleri gibi, örneğin, online dersler/kurslar, bir öğrencinin, çeşitli nedenlere bağlı olarak, ailesinden uzakta kalmaksızın üniversite eğitimi tamamlama şansı vermektedir. Ayrıca, üniversite yerleşkesinden uzakta olan öğrenciye oldukça fazla esnek çalışma saati seçenekleri sunar. Bütün bunlar beşeri sermaye birikimine olumlu katkı sağlar. Online eğitimin, üniversitenin yerleşke ve diğer kurumsal maliyetleri açısından da çeşitli tasarruflar sağladığını da eklemek gerekir

¹⁰ İngiliz ve Amerikan üniversiteleri bağlamında örnek uygulamalar için bakınız Bilgi Toplumu Forumu. Burada ana tema, internet sayesinde, dünyanın pek çok yerinde “sanal üniversiteler” çağının artık başlamış olmasıdır.

¹¹ Zaten, gelişmiş dünyada ve kısmen Türkiye’de milyonlarca öğrencisi olan online kurslar gittikçe artmakta ve üniversite öğretim üyeleri de internet üzerinden dersler verebilmektedir.

¹² Eğitim, AB’yi küresel rakip yapacak olan bilgi ekonomisinin anahtarındır. Ancak AB’de yüksek eğitim performansı düşük düzeyde seyretmektedir. Çünkü Avrupa’nın dünya çapında çok az sayıda araştırma üniversitesi var. Bu yüzden Avrupa üniversiteleri eski (archaic) yönet(iş)im yapılarını modernleştirme ihtiyacını duymaktadırlar. Erasmus gibi sağlam mali fonlarla desteklenen eğitim programları bu ihtiyacı karşılamaya dönük olarak uygulanmaktadır (Barysch vd. 2006: 4).

3.3 E-İktisadın Zayıf Yönleri

Öte yandan, e-iktisat öğretimin, bir doğal yapısına, bir de iyi ve doğru kurgulanıp uygulanmamasına bağlı olarak, özellikle ülkemiz bağlamında, genel iktisat-eğitimi zincirine zayıf bir halka olarak eklenme olasılığı vardır. Bu modelin karnesine girebilecek -daha çok nesnel nitelikteki- “zayıf notlar” şunlar olabilir:

i) E-eğitim ve dolayısıyla e-iktisat öğretim modeli, yüz yüze öğretimin doğal mekanları olan sınıf, kampüs, kütüphane, sosyo-kültürel-sportif binalarda gerçekleştirilen ortak faaliyetlerden elde edilebilen bilgi, görgü ve çeşitli yaşamsal deneyimleri ortadan kaldırmakta ya da azaltmaktadır.

ii) E-eğitim ve e-iktisat öğretimi, özerk/merkezi olmayan bir yapıya sahiptir.

iii) Bu yapılanma, aksini kanıtlamadıkça, eğitim ve iktisat öğretim sistemini ‘yamalı bohça’ya çevirebilir ya da kurulu sistemin gizli bir zayıf tarafı olarak ikilemli-üçlemli özelliğini ön plana çıkarabilir.

3.4 E-İktisadın İçerdiği Tehditler

Bu ve benzeri zayıf özellikleriyle e-iktisat öğretimi, bir takım tehditleri de beslemektedir. Şöyle ki:

(i) E-iktisat, “insan”sız eğitim modelinin yaygın bir şekilde benimsenmesini doğurabilir. Yüz yüze eğitimin sağladığı pozitif dışsallıklar e-iktisat öğretimiyle negatif dışsallıklara dönüşebilir ki, bu da yerel ve giderek makro ekonomi için ciddi bir tehdit oluşturabilir. Örneğin, okula gelmek zorunda kalmadığı için, kitle ulaşım aracına binmeyen, ev kiralayan ya da yurttan kalmayan bir öğrenci, gerçekleştirmediği her iktisadi faaliyet kadar, o kent ekonomisine sağlayacağı beklenen katma değeri doğrudan azaltır.

(ii) E-iktisat öğretimi, bir takım çekici özelliklerinden dolayı, üniversiteleri ticari amaçlara kaydırabilir ve bu anlamda üniversiteleri kaliteden öte ticari rekabete sürükleyebilir.

(iii) E-iktisat öğretimi ile örgün öğretimin içsel yapısından kaynaklanan görece yüksek masraflar düşürülmeye çalışılırken, bilgisayar ve internet talebi patlayabilir. Eğer yeterli arz ile desteklenmezse, bu durumda bilgisayar + internet sektörü ürünleri yüksek fiyatlarla tüketilebilir ki, örgün öğretim masrafları düzeyini yakalayabilir.

4. SONUÇ: Bulgular ve Öneriler

Hareket noktası, eğitim-öğretim farklılığını dikkate almadan, e-iktisat öğretiminin genel iktisat eğitimi içindeki yerini ve çeşitli özelliklerini araştırmak, ayrıca konuyla ilgili olası başka çalışmalara yol açmak olan bu makale, aşağıda sıralandığı gibi, bir dizi bulgular elde etmemizi ve öneriler sunmamızı gerektirmiştir.

4.1 Bulgular

B1-BİT temelli (internet tabanlı) e-iktisat öğretimi, Türkiye gibi yüksek eğitime susamış, fakat bir o kadar da lisans ve lisansüstü iktisat bölümlerinin açılmasına karşı oldukça suskun konumdaki ülkelerde; kendi sınıfındaki (örgün-açık) eğitimi daha ‘renkli’ ve daha ‘popüler’ hale getirirken, komşu ya da akraba sosyal bilimler için de ‘örnek’ oluşturabilecek ve giderek ‘deneyim birikimi’ni aktarabilecektir.

B2-E-iktisat öğretimi, benzerleri gibi, öğretimi monoton sınıf ortamından çıkartıp bireyin bizzat belirlediği mekan ve zamana taşıyarak, her anlamda “sınıfsız-sınırsız eğitim” modeline zemin hazırlamaktadır.

B3-E-iktisat, örgün iktisat öğretimine göre, ülkemizin insanların kısa, ucuz, hızlı ve az emekle diploma alma talepleriyle örtüşmektedir. Bu, nereden bakıldığına bağlı olarak, modelin hem lehine hem de aleyhine ileri sürülebilecek bir yaklaşımdır.

B4-Genellikle ülkemiz için de geçerli olmak üzere, e-iktisat öğretiminin; i-en güçlü (*G*) yanı, örgün öğretimin olası eksikliklerini tamamlaması ya da iktisatçı adayı öğrencilere aynı anda ikinci bir eğitim seçeneği sunması, ii-iktisadi okur-yazarlık düzeyini, mali krizlere karşı duyarlılığı ve AB ile eğitim birliği çabalarını arttırmak gibi fırsatlar (*F*) yaratması sözkonusudur. Ayrıca, iii-insanla teması en az

düzeeye indirilmesi ne kadar bir zafiyet (Z) ise, iv-üniversiteleri bu sektörde pazar kapma yarışına sokmasının bir o kadar tehlikeli (T) sonuçları olabileceği unutulmamalıdır.

4.2 Öneriler

Ö1-Öncelikle, e-iktisat örnek-olayındaki gibi, sanal öğretim modelleri uygulanırken, bu modellerin özel-kâr amaçlı olmasından çok, kamusal-hizmet odaklı olduğu ve görece yoksul kesimlerin beklentilerine uygun tasarlanması gerektiği gerçeğinden hareket edilmelidir.

Ö2-YÖK bünyesinde e-öğretim eşgüdüm masası oluşturulmalıdır. Hangi üniversite bu sistemi destekleyecek ya da ona katılacaksa, e-iktisat programı – internet, akademik ve yönetim kadrosu-altyapısını kurduktan ve web sayfasında ilan ettikten sonra hayata geçirebilir.

Ö3-E-iktisat öğretiminin birincil amacı, iktisat öğretiminin önündeki tüm engelleri kaldırmaksa; ikincil amacı da, tümüyle parasız eğitime giden yolu açmak olamasa bile, eğitimin en düşük maliyetlerle yapılmasını sağlamaktır. O halde, öncelikle, e-iktisat öğrencilerinin temel ve yan bilgisayar malzemelerini ucuza elde etmeleri için arz cephesinin (politika-yapıcılarının) gerekli katkıları sağlaması gerekmektedir. Örneğin, bilgisayar üretici ve pazarlama şirketleri düşük kârla satış stratejisini izlerken, e-eğitim programını yürüten üniversiteler harç almamalı ve devlet de, öncelikle yurdun her tarafını internete erişim ağları ile donatmalı ve ‘sosyal devlet’ kimliğiyle BİT ürünlerine yansıttığı dolaylı vergileri düşürmeli –hatta sıfırlamalıdır.

Ö4-Dünyadaki ve AB’deki örnekler ve diğer çağdaş gelişmeler izlenerek, e-iktisat öğretiminin gelecekte alacağı şekil üzerinde gündem oluşturulmalıdır. Bu modelin, eğitim dönemleri sonunda, özellikle öğrenciler açısından “fayda-tatmin”, “istihdam-işlendirme” gibi sonuçları elde edilmeli ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

Sonuç olarak, uzaktan eğitimin bir çeşitlemesi olarak e-eğitim aslında eğitimi yakınlaştıran bir modeldir. E-iktisat da bu anlamda bir istisna değildir. Onunla, geleneksel üniversite eğitimi kalıpları dışına çıkarak, “yaşam boyu iktisat okur-yazarlığı” yolu açılmış ve böylece “bilim, bilim içindir”den gerçekten “bilim toplum içindir”e geçiş yolu biraz daha kısalmış olmaktadır.

KAYNAKÇA

Barysch, Katinka, Hugo Brady, vd. (2006), “EU 2010: A Program for Reform”, **Centre for European Reform Manifesto**, February.

Bilgi Toplumu Forum, “Dünya E-ğitim'i Tartışıyor: Sınıfta Değil Evde Öğrenim!”
<http://www.bilgitoplumu.net/yaf/Default.aspx?g=posts&t=57> (Erişim: 5.10.09)

Commission of the European Communities (2002), “E-learning: Designing Tommorrow’s Education”, **Commission Staff Working Paper**, http://ec.europa.eu/education/archive/elearning/sec_2002_236_en.pdf (Erişim: 12.10.09)

MacLeod, W. Bentley ve Miguel Urquiola (2009), “Anti-Lemons: School Reputation and Educational Quality”, **NBER Working Paper**, No. 15112, June, <http://www.nber.org/papers/w15112> (Erişim: 30.11.09)

Massy, Jane (2005), “Final Report: Study of the E-learning Suppliers' Market in Europe”, **Danish Technological Institute**, January, http://ec.europa.eu/education/archive/elearning/doc/studies/market_study_en.pdf (Erişim: 4.11.09)

Merino, D.Castillo ve Mikael Sjöberg (2008), “A theoretical framework for the economics of e-learning”, in Monograph “The Economics of E-Learning”, **RUSC Vol. 5/1**, Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento,